

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

XII. Vtrum Actus charitatis sit pura dispositio, an verò forma per se
immediatè iustificans?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

libera hominis electione, & consensu; cum imperfectio impeditiva summæ perfectionis moralis consuletur à Deo, ac proinde opposita consilio, ac intentioni primariæ Dei, non possit esse à Deo.

Art. 3. Deinde per matrimonium humanum minuitur libertas connaturalis quæ ad electionem statum, & personam, & grauatur multis oneribus; atque agens liberum non est susceptuum ab extrinseco eorum, quibus ipsum directè minuitur, & grauatur. Coniunctio autem cum Deo, quæ fit per gratiam, solam minuit potestatem peccandi, quæ non est libertas, nec pars libertatis, ut dicit Augustinus, & auget veram libertatem propriam filiorum Dei; nec grauatur absolute, sed exoneratur; atque ad huiusmodi formam confert vique vim ex sua natura secundum se passum, quod est præditum libertate. Pater igitur respectu matrimonij spiritualis adesse æquiualeenter consensum ex vi appetitus innati rationalis substantiæ, licet respectu matrimonij temporalis, & purè humani nullus adsit consensus, si adsit elicitus.

Art. 1. Ad 6. Iustificatio coniuncta cum dispositione peccatoris ad ipsam est maius bonum, maiusque absolute beneficium cæteris paribus, quàm iustificatio sola. Quia actus disponentes sunt per se boni, & perfectiui peccatoris, eumque constituunt laudabiliter, & gloriose victorem contrariarum difficultatum, & augent spem vberioris fructus consecuturi ex iustificatione, utpote continentes in se propositum actuale de eo fructu cumulatè percipiendo; ideoque sunt impen-sa absolute lucratiua. Deinde vtrumque est donum Dei, & potest tam facile, & toties, si non, & facilius, ac pluries conferre vtrumque simul, atque alterutrum seorsum. Denique magis absolute manifestatur potentia Dei faciendo hominem cooperatorem sui in opere iustificationis, quàm faciendo eandem per se solum. Quia causa adæquata alterius causæ, & effectus simul plus communicat de sua perfectione, quàm si causaret eundem effectum per se solum; atque potentia cuiusque causæ eo magis manifestatur, quò plus communicat aliis de sua perfectione.

Art. 2. Congruit igitur magis dignitati meritum Christi, ut illis rependatur iustificatio adulti coniuncta cum eiusdem dispositione præuia, quàm sine ipsa; & affectus Dei erga nos est magis beneficentis, ac liberalis, quatenus non vult alteram sine altera conferre; atque in eodem operandi modo sit summa absolute ostensio potentiae Dei, ut iustificatoris. Quare secundum quid tantum foret mirabilior, ac beneficentior iustificatio impij peracta, quin præcederet vlla dispositio ex parte ipsius. Quia inductio alicuius formæ in subiectum, & sublimatio personæ in gradum superiorem, eò cæteris paribus, magis superat spem, & consequenter excitat maiorem admirationem, & eò magis participat rationem gratiosi, quò minor est dispositio, & maior indignitas recipientis. Se habent igitur tanquam excedens, & excessum ij duo modi iustificandi, excedit tamen simpliciter, qui de facto datur.

Ad 7. Concilium definit iustificationem dogmaticè secundum totam eius perfectionem, tum essentialem, & primariam, tum secundariam, & integram, ac accidentalem, quæ de facto datur, & docetur in sacris litteris. Quia de causa vltra susceptionem gratiæ, addit susceptionem aliorum etiam donorum, quæ cerè ad conceptum quidditatum iustificationis secundum se nequaquam pertinent. Eadem de causa inter dispositiones iustificandi numerat eos omnes actus, qui recensiti sunt in questione præcedenti, quos tamen certum est non omnes essentialiter requiri explicitè, & formaliter. Eadem igitur ratione voluntarietatem apponit in expositione iustificationis, quia constat ex sacris litteris adultum de facto non iustificari, nisi volentem, & dispositum actibus suis, at-

que ut ita fiat iustificatio, pertinet ad eius maiorem perfectionem secundariam, & accidentalem, & vnum per dicebatur. Quod non obstat quominus dari possit iustificatio absque eadem præuia dispositione quoad suum conceptum metaphysicum. Præterea etiam seclusa actuali dispositione morali peccatoris daretur in iustificatione impij ratio voluntarij virtualiter, ut liquet ex responsione ad 4. & 5. & ex ratione à priori nostræ sententiæ; atque de huiusmodi etiam voluntarietate accipi potest quod dicitur à Concilio, licet eius contextus magis inclinet ad voluntarietatem formalem, & elicitam, ideoque sit melius adhærere priori responsioni.

Ad 8. Quod peccata, quæ committuntur præluente notitia reuelationis existentis de facto de illis non condonandis, nisi præeunte dispositione peccatoris, non possint remitti absque tali dispositione, non prouenit ex magnitudine malitiæ eorum, sed ex sola ipsorum connexionione intentionali cum ea diuina reuelatione, quæ falsificari nec de potentia absoluta potest. Quare inde non sequitur, quod Deus non poterit absolute facere reuelationem contrariam, vel saltem eam non facere, quam fecit de facto; atque remittere de potentia absoluta sine præuia dispositione peccatoris peccata non connexa intrinsecè cum reuelatione nolendi condonare absque præuia dispositione, vel quia non daretur talis reuelatio, vel quia non adesset peccanti actualis notitia, & aduertentia ipsius pro priori naturæ. Atque hoc tantum est, quod intenditur in conclusione posita. Denique omnia ferè superiora argumenta patiuntur manifestam instantiam, magna saltem ex parte, in iustificatione paruulorum, nec non in iustificatione adulti per sacramentum præexistente sola attritione.

QVÆSTIO XII.

Vtrum actus charitatis sit pura dispositio; an verò forma per se immediate iustificans?

IDEVR esse forma iustificans immediate per seipsam. 1. Quia actus charitatis est perfectior, quàm habitus charitatis. Ergo si quidem habitus charitatis est forma per seipsam immediate iustificans, atque impossibilis cum peccato lethali, à fortiori eius actus præstat idem immediate per seipsum. Probatur antecedens. Primo, quia finis habitus est actus, & non è conuerso. Non enim amici ideo amant se inuicem, ut possint amare; sed ideo possunt, ut ament; imò vniuersaliter quilibet virtus æstimatur, ac appetitur propter eius actum, utque eius actus habeatur; sicut æstimauntur, ac appetuntur instrumenta materialia, præsertim artificialia, propter opera eorum, & artificia, & non è conuerso. Finis autem, & propter quod vnumquodque, est maioris bonitatis, quàm reliquum. Deinde actus naturales sunt meliores habitibus, & potentius naturalibus. Quia ut habetur 9. Metaph. tex. 9. *Actus in bono, & malo præeminent potentia. Melius est enim bene agere, quàm posse bene agere, ut subiicit D. Thomas 1. 2. q. 71. ar. 3. Vbi rursus in fine concludit. Et sic potior est actus in bonitate, vel malitia, quàm habitus.* Dictum denique est quæst. 7. art. 7. perfectione secunda, id est operatione esse vnum quemque simpliciter bonum; perfectione verò prima, seu potentia, & habitu non nisi secundum quid. Melius est autem, quod facit simpliciter bonum.

2. Actus charitatis conuertit hominem ad Deum amando ipsum super omnia creata, & consequenter auertit à rebus omnibus creatis, quatenus displicentibus Deo. Ergo constituit animam in statu adequatè, & perfectè contrario statui, cui subiaceret ratione peccati. Totum namque malum peccati consistit in auersione à Deo, eiusdemque postpositione comparatione boni creati, ad quod conuertitur. Is autem, qui reponitur in statu adequatè, & perfectè contrario illi statui, cui prius suberat, omnino remouetur ab statu priori. Ergo actus charitatis per seipsum immediatè, & formaliter remouet peccatorem ab statu peccati, ac proinde eum iustificat formaliter, & immediatè per seipsum: ita ut nulla amplius indigeat conuersione ad Deum pro depellenda perfectè priori auersione habituali à Deo.

3. Actus supernaturalis charitatis est essentialiter impossibilis cum peccato non solum actuali, sed etiam habituali; & est similiter connexus cum remissione omnium peccatorum, & cum dilectione amabili Dei erga peccatorem. Ergo iustificat per seipsum immediatè. Patet consequentia. Quia in illis prædicatis consistit adequatè conceptus formæ iustificantis, nec alia ratione tribuitur gratiæ habituali vis iustificandi per seipsum. Probatur antecedens. Quia actus charitatis dependet essentialiter à fide infallibili, & à spe certissima de Deo remittente peccata diligentibus se, eisdemque diligente amabiliter, ut apparet quæst. 8. de Virt. Theol. ad 6. & tota quæst. 37. Actus autem essentialiter coniunctus cum ea fide, & cum ea spe, atque exhibens formaliter per seipsum conditionem, sub qua altera affirmat, & altera sperat remissionem peccatorum, & dilectionem Dei erga peccatorem, est utique essentialiter itidem coniunctus cum eadem remissione, & dilectione.

4. In sacris litteris ascribitur actui charitatis remissio peccatorum, redamatio Dei, & summa hominis viatoris perfectio, ac sanctitas; ascribitur verò non minus, sed multò magis, ac expressius, quàm gratiæ habituali, seu habitui charitatis; ut apparet quoad remissionem ex illo Lucæ 7. 47. *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*, & 1. Petri 4. 8. *Charitas operit multitudinem peccatorum*, utique actualis, de qua loquitur manifestè. Quoad redamationem Dei constat ex Prou. 8. 17. *Ego diligentes me diligo*. Et Ioan. 14. 21. *Qui diligit me, diligitur à Patre meo*. Quoad summam perfectionis, & sanctitatis clarissima sunt testimonia Apostoli, in quibus dilectio Dei dicitur *Plenitudo legis*, 13. ad Rom. 10. *Vinculum perfectionis*, 3. ad Coloss. 14. *Finis, & complementum præceptorum*, 1. ad Thimoth. 1. 5. Eadem prædicata saepe, multipliciter, & luculenter tribuuntur actui charitatis à Sanctis Patribus, præsertim August. ut videre latè licet apud Vasqu. 1. 2. disp. 203. & apud Meracium disp. 1. 2. de Gratia. Cum ergo ea prædicata sint conuertibilia cum forma iustificante, atque gratia habitualis certò credatur esse forma iustificans propter eadem prædicata illi similiter attributa, dubitari non debet, quin actus charitatis sit forma iustificans per se immediatè, sicut gratia habitualis.

5. Prima veritas est depulsio omnis erroris respectu intellectus videntis ipsam. Ergo prima bonitas est depulsio omnis peccati respectu voluntatis amantis ipsam. Probatur consequentia. Quia tanta est oppositio bonitatis diuinæ cum omni malitia peccati, ideoque tanta est efficacia eius ad depellendam omnem malitiam; quanta est oppositio veritatis diuinæ cum omni erroris falsitate, atque efficacia ad depellendam omnem falsitatem. Et aliunde actus charitatis etiam elicitus in statu viæ adhæret bonitati diuinæ immediatè propter se, & ut est in se; non secus ac fertur visio Dei in veritatem diuinam immediatè ut est

in se. Ergo sicut intellectus beati propter magnitudinem perfectionis, quæ inest visioni beatæ, non potest subiacerè ulli errori; ita nulli potest subiacerè peccato voluntas amantis Deum per veram charitatem; idque propter magnitudinem perfectionis, quæ est essentialis dilectioni supernaturali Dei.

6. Augustinus ad illud Rom. 5. *Iustificati gratis per gratiam ipsius: si Deus, ait, non reciperet confugientes ad se, esset in eo iniquitas*. Non est autem iniquitas non recipere peccatorem, dum est peccator, seu in sensu composito peccati. Quæ enim iniquitas esse potest non recipere, sed repellere inimicum, dum est inimicus, seu in sensu composito inimicitiae, utcumque interim sit dispositus ad amicitiam. Ergo qui confugiunt ad Deum perfectè, eo ipso formaliter, & non tantum dispositionè desinunt esse peccatores, & inimici Dei. Confugit autem ad Deum perfectè, qui diligit ipsum perfectè super omnia. Ergo eo ipso formaliter, & non tantum dispositionè desinit esse peccator, & inimicus Dei.

7. In statu puræ naturæ remitterentur, ac deleterentur peccata formaliter, & immediatè per actum dilectionis Dei naturalis super omnia, ut dictum est quæst. 9. ad 8. & confirmabitur ulterius in qq. de Penitentia. Ergo in statu præsentis eleuationis remittuntur similiter, ac deleterentur peccata formaliter, & immediatè per actum dilectionis Dei supernaturalis super omnia. Patet consequentia. Quia utrobique est eadem proportionalis ratio. Imo actus supernaturales, cum sint perfectiores, habent maiorem oppositionem cum malo; & quidem eò maiorem, quo maius est malum. Peccata autem hominis eleuati sunt deteriora, quàm peccata non eleuati, quia committuntur præexistente maiori Dei cognitione.

8. Homo homini inimicus desinit esse inimicus eius formaliter, & immediatè per amorem amicabilem de nouo conceptum ab eodem erga eundem. Ergo etiam inimicus Dei desinit esse inimicus eius formaliter, & immediatè per dilectionem amicabilem eiusdem erga eundem; ac proinde desinit eo ipso formaliter esse peccator. Patet consequentia. Quia dilectio Dei non minus coniungit cum Deo, nec minus opponitur priori auersioni ab eodem, quàm coniungat cum homine, & opponatur auersioni ab eodem dilectio ipsius. Imo dilectio hominis erga Deum est maximum donum Dei; quod proinde haberi non potest à peccatore, nisi ex Deo deponente iam odium aduersus ipsum, & incipiente agere amabiliter erga eundem illa ipsa voluntate vique adeo benefica, & collatiua tanti boni. Ergo dilectio Dei super omnia concepta à peccatore ita tollit formaliter inimicitiam cum Deo ex parte ipsius peccatoris, ut præsupponat essentialiter sublatam inimicitiam ex parte Dei aduersus eundem peccatorem.

9. Ideo opponuntur inter se habitus amoris, & odij bonus, & malus, quia opponuntur inter se actus amoris, & odij, bonus, & malus: sicut hi actus ideo inter se opponuntur, quia versantur circa obiecta inter se opposita. Ergo necesse est, maiorem esse oppositionem actualis dilectionis Dei cum omnibus peccatis, quàm quæ inest habitui charitatis cum iisdem. Quia ut communiter dicitur ex Philosopho; *Propter quod unumquodque tale, & illud magis*.

Art. 1. Resp. Unumquodque tollitur per suum oppositum, ut assumit D. Thomas 3. p. q. 87. art. 2. ad probandum peccatum veniale remitti absque infusione gratiæ. Peccatum autem lethale opponitur, & quidem essentialiter gratiæ habituali, & non soli actui charitatis, ut dictum est quæst. 9. Ergo peccatum lethale ita tollitur per gratiam habitualement, ut tolli nullatenus possit absque eius positione. Eadem igitur ratione, qua eodem in loco rectè concludit D. Tho-

mas peccatum veniale tolli posse per solum motum aliquem charitatis, concluditur peccatum lethale tolli non posse, nisi per habitum charitatis. Nempe sicut peccatum veniale opponitur favori charitatis; ita peccatum lethale opponitur habitui charitatis, & auferit non solum exercitium, & actum vitæ spiritualis, sed ipsam quoque auferit vitam spirituales quoad substantiam permanentem.

Art. 2. Sanè, qui incidit in amentiam perpetuam, tamen postea beneficio medicinæ incipiat sapere per interualla, non propterea sanus erit, sed tantum erit minus malè habens. Ergo qui incidit in permanentem, & quantum est de se æternam indispositionem respectu sui ultimi finis, amissa per peccatum, permanenti, & per se æterna, eademque optima, & sufficienti ad ipsam dispositionem, non propterea sanatur, atque in pristinum statum restituitur absolute, sed solum minus malè habet, ex eo, quod obtineat bonam ad tempus dispositionem animi respectu eiusdem ultimi finis. Huiusmodi autem est intrinsecè, & per se dispositio, quæ habetur per actum charitatis proprium viatoris. Et similiter est prioris generis indispositio inducta per peccatum lethale, utpote priuans gratia habituali, quæ habet rationem dispositionis contrariæ, ut patet ex dictis quæst. 1. & 2. maxime verò 4. Igitur actus charitatis est pura dispositio ad iustificationem impij, nec sufficit se solo formaliter, & immediatè ad remissionem peccati lethalis, & ad auferendum malum, quod inducitur per ipsum, & ratione cuius peccatum semel commissum habet postea permanentiam habituales.

Art. 3. Confirmatur, quia iustificatio tribuitur Deo, in sacris litteris, quatenus manenti, & inhabitanti in nobis, & tanquam danti principium spiritualiter viuendi, & non solum actum aliquem, & operationem vitæ, ratione cuius, cum præcedit, solum disponimur ad illud ipsum primum bonum, iuxta illud Ioan. 2. 4. 2. 3. *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diligit eum.* Cum dici deberet, diligit eum, si dilectio nostra formaliter iustificaret, & non solum disponeret. Additur ulterius ibidem: *& ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Ergo per dilectionem nostram actuales erga Deum hoc formaliter non habetur, sed deinde superadditur subintrante Deo permanentem in animam per gratiam habituales. Congruit iis omnino quod habetur Rom. 8. v. 10. & 11. *Spiritus uiuit propter iustificationem: Vniificabit mortalitatem corpora vestra propter inhabitantem Spiritum eius in vobis.* Non autem quis uiuit, aut uiuificatur formaliter, nec habet inhabitantem Spiritum propter actum transcurrentem vitæ, sed propter principium operationum vitalium, quod permanentem inest. Similes ponderationes sunt facile cuique obuiæ circa ea ferè omnia, quæ producta, & indicata sunt in quæst. 1.

Art. 4. Accedit quod apud Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 7. gratia habitualis dicitur *unica causa formalis nostra iustificationis*, & can. 11. definitur, *homines non iustificari exclusa gratia, & charitate, quæ iustificationis infunditur per Spiritum sanctum, atque ipsis inheret.* Ex alia verò parte idem Concilium eadem sess. cap. 3. & can. 3. & alibi non semel, actum dilectionis Dei numerat inter dispositiones prærequisitas ad remissionem peccatorum, & renouationem, siue ea fiat cum sacramento in re, siue tantum in voto. Incongruenter autem diceretur dispositio ad remissionem, nullo alio interea adscripto munere, forma per seipsam formaliter, & adequatè remissiva, ac deletiva peccatorum, imo et si esset remissiva, ac deletiva inadæquatè tantum, tanquam partialis forma remissionis.

Art. 5. Nec dici potest, ut quidam contendunt, dilectionem Dei non iustificare de facto, esse tamen sufficientem de se, ut iustificet, quatenus est digna de se,

cui Deus adiungat fauorem extrinsecum remissionis, quem de facto adiungere noluit. Non, inquam, hoc dici potest, quia ex dictis q. 8. sub initio, & q. 9. versus finem probationis, constat satis, formam ex se sufficientem ad remissionem peccati, nec de potentia absoluta dari posse seiunctam à remissione; nec cum eadem remissione coniungi posse, absque alia forma intrinsecè inherente, formam diuinitus separabilem ab eadè remissione. Ergo dilectio Dei perfecta super omnia, quæ sola est sufficiens dispositio extra sacramentum in re, nec iustificat de facto, & consequenter nec est sufficiens ad iustificandum formaliter peccatorem.

Art. 6. Demum, si peccati lethalis malitia tanta non esset, ut se solo induceret tanquam causa adæquata æternam quantum est de se respectu ultimi finis consequendi indignitatem, inidoneitatem, & impossibilitatem; non sufficeret ad reddendum hominem simpliciter malum; & vix, & ne vix quidem differret à peccato veniali impediendi consecutionem ultimi finis tantum ad tempus. Cum ergo oppositorum sit eadem ratio, nec etiam sufficeret ad oppositum effectum formalem hominis simpliciter boni, qui effectus formalis est de cõceptu intrinsecò iustificationis. Non, inquam, sufficeret forma, cuius bonitas, & perfectio tanta non sit, ut se sola inducat tanquam causa adæquata æternam quantum est de se, respectu ultimi finis consequendi, dignitatem, idoneitatem, & possibilitatem. Ad hoc autem non ita sufficit se solo actus dilectionis Dei super omnia; sufficit vero habitus charitatis. De sufficientia habitus constat ex quæst. 4. & 9. Probatur insufficiencia actus. Quia in primis in genere causæ formalis præcisè sufficere non potest. Cum enim sit forma ex sua natura transiens, & breui durans tempore pro statu vitæ, non potest sufficere, ut formaliter præster possibilitatem, idoneitatem, & dignitatem æternam permanentem per se. Quia effectus formalis cuiusque formæ, totaque eius sufficientia in hoc genere sunt deuinctæ durationi, cui deuincta est ipsa forma.

Art. 7. Sed neque in genere causæ efficientis præstare id ipsum potest. Quia virtus effectiua immediata non transcendit limites durationis conuenientis entitati causæ secundum se. Ut verò mediatè sufficeret in hoc genere, deberet præcontinere in sua virtute actiua habitum charitatis, qui per seipsum habet immediatè eam sufficientiam. Non autem præcontinet illum actus charitatis. Quia nullus actus supernaturalis potest producere virtute sua vllum habitum supernaturalem ex iis, qui infunduntur à Deo, ut alibi dictum est ex communi, & certo Theologorum consensu. Superest can alitas meritoria, quæ nec ipsa est sufficiens in actu charitatis elicito à peccatore, seu à nondum iusto. Quia nullus actus est meritorius de condigno vitæ æternæ, nisi procedat à gratia habituali, & nisi quatenus dignificatus per ipsam. Et nequidem hoc modo potest præualere vllum meritum puræ creaturæ aduersus vim demeritoriam peccati lethalis, ut dicitur quæst. 8. de Incarnatione. In nullo igitur genere est sufficiens actus dilectionis Dei, ut immediatè per seipsum reponat peccatorem in statu contrario illi, in quem coniectus fuit per peccatum, utque restituat in pristinam bonitatem, & dignitatem; ac proinde non est forma iustificans immediatè per seipsam, sed est pura dispositio ad iustificationem.

Art. 1. Ad 1. Habitus charitatis à Deo infusus est perfectior, quàm actus eius elicited à viatore, non solum secundum quid, quatenus habitus est bonum permanens, actus verò bonum transiens, sed etiam simpliciter, quia habitus est contentiuus, & casualiuus amoris beatifici, qui excessu prope infinito superat dilectionem viatoris, ut dictum est ex Augustino in qq. de Beatitudine.

Art.

Art. 2. Ad primam probationem in contrarium: dilectio via est finis tantum intermedius, ordinatus simul cum habitu ad dilectionem patriæ, quæ est ultimus finis creatus vtriusque, in ordine ad quem eadem dilectio viæ respicit etiam vicissim habitum, ut finem intermedium, siue ut primò inducendum, siue ut conseruandum. Ideo enim diligimus Deum, ut viuamus, & moriamur in gratia; id est, ut habeamus, & semper retineamus habituales potestates diligendi Deum super omnia, utque deinde amore essentialiter æterno eum diligamus. Vnde ex illis probationis causalibus non altera tantum, sed vtraque est vera loquendo de actu, & habitu dilectionis Dei pro statu viæ. Imo est quodammodo verior causalis, quæ dicitur, ideo diligimus Deum in via, ut æternum possimus eum diligere.

Art. 3. De aliis actibus, & habitibus præsertim acquisitis, & naturalibus, de quibus est secunda probatio, alia est ratio: tum quia hi habitus continentur in actibus, tanquam in causis secundis adæquatis ipsorum: tum quia iidem actus sunt operationes optimæ possibiles fieri per eos habitus. Quod etiam proportionaliter cõuenit instrumentis artificum, aliisque potentis comparatis cum operatione, & effectu optimo ipsarum. At dilectio viæ non est operatio optima inter eas, quæ continentur in habitu charitatis, ut dictum est. Quare concessio antecedenti iuxta sensum Philosophi, & D. Thomæ respicientium proculdubio optimam cuiusque habitus, & potentie operationem, negatur consequentia quoad actum dilectionis Dei in via; cum solum valeat quoad actum dilectionis Dei in patria; quam dilectionem non negatur præminere habitui, ideoque esse sanctificantem formaliter.

Art. 4. Ad tertiam probationem: notanter dictum est eo in loco, maximam bonitatem substantiæ peccabilis non consistere in perfectione prima, sed in secunda. Nam quæ impeccabilis est, inde est optima, unde est maxime impeccabilis, habens autem habitum charitatis, licet sit absolute peccabilis, tamen quatenus illum habens, seu in sensu composito eius, est impeccabilis, ut apparet ex quæst. 9. & testimonio Ioannis Apostoli ibi producto; eaque impeccabilitas inest quantum est ex se permanenter. Ergo maxima perfectio hominis iusti, est penes habitum, quo est iustus, & sanctus permanenter.

Ad 2. Actus lethaliter peccaminosus ita priuat dilectionem Dei actuali, ut simul vi sua, & causalitate demeritoria adæquata priuet ulterius habitu etiam, & potestate permanenti diligendi Deum; atque ideo auertit à Deo, non solum actualiter, ac transeunter; sed etiam habitualiter, & permanenter. Actus verò dilectionis Dei conuertit ad Deum actualiter tantum, ac transeunter; nec continet in se habituales, ac permanentem conuersionem ad Deum in vilo genere causæ, ut superius ponderatum est. Quæ de causâ dicitur communiter à Theologis, actum dilectionis Dei elicitedum à peccatore conuertere ad Deum affectiue, sed non effectiue; peccatum verò auertere ab eodem affectiue, & effectiue. Apparet igitur actum dilectionis Dei non compensare adæquate malum, quod inest peccato, nec inducere conuersionem ad Deum adæquate contrariam auersioni præexistenti. Differentia ista inter peccatum, & actum dilectionis Dei, quoad permanentiã innotescet magis ex responsione ad 7.

Ad 3. Non sufficit ad rationem formæ iustificantis impossibilitas purè intentionalis cum peccato, & connexio itidem purè intentionalis cum remissione peccatorum, & cum amicitia diuina. Quia totum hoc conueniret actui fidei de iustificationis gratia iam obtenta; necnon actui misericordie, vel simili elicto dependenter à fide diuinæ reuelationis de remittendis peccatis in eodem instanti, si eliciatur talis aliquis

actus. Et tamen nemo dicit eos actus iustificatorios propterea esse se solis formaliter. Requiritur ergo, ut totum id insit formæ iustificanti ob magnitudinem suæ perfectionis. Quam tamen non ostendit argumentum in actu dilectionis Dei, sed solum, ac puram impossibilitatem, & connexionem intentionalem ratione reuelationis diuinæ, quæ præcognoscitur de facto per fidem directiuam eius actus.

Art. 1. Ad 4. Testimonia illa, aliaque similia verificantur de dilectione Dei ratione inseparabilitatis suæ respectu gratiæ iustificantis, quatenus est perfecta, & vltima dispositio ad ipsam: sicut ob similem connexionem, quam habent sacramenta cum eadem gratia, verificatur suscipienti ritè sacramentum Baptismi, aut Pœnitentiæ remitti peccata, quia ita illud suscipit idem sacramentum operire, ac delere peccata, Deum diligere, & à Deo diligere sic accedentes ad sacramenta. Ratio huius paritatis est. Quia sicut constat, sacramenta esse causas instrumentales iustificationis: ita constat dilectionem Dei esse, dispositionem ad eandem iustificationem. Vnde constat consequenter, quæ dicuntur de ea dilectione relatè ad istam iustificationem, accipienda esse non in genere causæ formalis immediatè, sed mediatè tantum inducentis iustificationem, quatenus inducit gratiam, quæ immediatè iustificat. Iam, quæ dicuntur de summitate perfectionis, accipienda sunt solum comparatione facta cum cæteris operationibus, quas exigunt lex, & consilia Euangelica. Nempe in illis omnibus locis habetur sermo exhortatorius, cuius materia immediata sunt operationes eius, ad quem dirigitur exhortatio.

Art. 2. Præterea habitus charitatis innotescit vnicuique suus per notitiam experimentalem dilectionis actualis disponentis ad illum, eumque inducentis, ac postea exercentis. Omnis autem eruditio vtilis, & idoneus docendi modus fit per notiora, & notioribus insitit. Hac igitur de causâ prædicata, & encomia, quæ immediatè, ac formaliter pertinent ad solam gratiam habituales, vtiliter, & peridoneè efferruntur in sacris documentis de actu eius, tanquam de signo inseparabiliter coniuncto cum eadem in ratione dispositionis vltimæ, aut effectus specialis, subintellecta interim eadem gratia habituali, quo pacto transfert D. Thomas in gratiam habituales distinctam realiter ab habitu charitatis, quæ dicuntur de charitate.

Art. 3. Eodem modo respondetur testimoniis Patrum eandem in rem admodum frequentibus, sed vix quidquam dissidentibus re ipsa à testimoniis scripturæ ponderatis in obiectione, ideoque non indigentibus vlla alia peculiari expositione. Videri nihilominus potest circa illa P. Suarez tomo 4. in 3. p. disp. 4. sect. 8. & l. 7. de gratia cap. 13. & 14. vbi latè protegit nostram sententiam aduersus P. Vasquez, & alios, quorum sententiam improbabilem ipse putat, ac temerariam. Quod tamen non probo.

Ad 5. Conceditur æqualis virtus, & sufficientia primæ veritatis, & primæ bonitatis ad depellendos egros, & peccata; sed cæteris paribus. Cætera autem non sunt paria, dum dilectio Dei siue naturalis, siue supernaturalis propria viatoris confertur cum visione beata. Quapropter conceditur dilectionem beatificam esse formam per se immediatè sanctificantem, & excludentem omnia peccata, sicut visio beatifica est exclusiua omnis falsæ cognitionis; sed negatur talem esse dilectionem viæ, sicut ab omnibus negatur talem esse cognitionem viatoris circa Deum, siue naturalem, siue supernaturalem. Ostensum nimirum est in qq. de Beatitudine, dilectionem Dei in via specie dissidere à dilectione patriæ; atque viatorem diligere Deum ad modum creaturarum, sicut etiam cognoscit eundem ad instar creaturarum tam per fidem, quam per cognitionem naturalem. Deinde peccatum persequeratur moraliter

raliter per priuationem gratiæ; cum error intellectus non habeat similem perleuerantiam per priuationem habitus fidei, aut luminis gloriæ. Est igitur hac etiam ex parte ratio dispar.

Ad 6. Modus loquendi, qui opponitur ex Augustino, indicat potius Deum non recipere peccatores, id est non remittere illorum peccata, nec redire in amicitiam formaliter, & immediatè per dilectionem, quam ipsum amant; sed per aliquid deinde superadditum. Quia receptio confugientis est aliquid ex suo conceptu distinctum ab actione, & actu confugientis, eique misericorditer superadditur. Nec iniquitas dicitur, quod aliquid agenti negetur aliquid, nisi hoc sit distinctum ab illo, eique supererogandum ex iustitia, misericordia, aut fidelitate. Igitur Deus esset iniquus, si non reciperet, & iustificaret confugientes ad se, seu diligentes se, quia eo ipso non staret promissis, quibus allicit peccatores, ut resipiscant, & confugiant ad ipsum per dilectionem eiusdem; sicut etiam esset iniquus, si eisdem ad se confugientes non reciperet pro tempore in gloria, prout recipit protinus in gratia. Quia videlicet eadem Dei utroque modo remuneratoris fides præluet accedentibus ad ipsum. Quare ratio eius iniquitatis non fundatur in dignitate accedentium, nec impeditur eorundem indignitate; sed fundatur in diuina promissione, cuius existentiam non impedit, nec ligat eius adimpletionem indignitas peccatoris adhibentis nihilominus dispositionem & conditionem, qualis exigitur à Deo pro sua cum ipso reconciliatione.

Art. 1. Ad 7. Peccatum commissum in statu puræ naturæ, sicut nullius doni supernaturalis priuationem induceret; ita remitteretur absque ullius doni supernaturalis infusione, atque ideo per acquisitionem solam perfectionis alicuius purè naturalis. Quia verò inter perfectiones purè naturales, primum locum tenet dilectio naturalis Dei super omnia; atque pro quouis statu ad eundem primum locum certò pertinet donum remissionis peccati; concluditur remissionem peccati pro statu puræ naturæ perficiendam fore per actum dilectionis naturalis Dei super omnia. Ratio est, quia actus dilectionis naturalis Dei, sicut quilibet alius actus naturalis proportionaliter, continet in se, & inducit virtute sua actiua permanentem bonam dispositionem, & possibilitatem, seu habitum diligendi Dei super omnia naturaliter, mansurum æternum per se loquendo; atque in hoc consistit hominem esse simpliciter bonum, ideoque expertem peccati, ut colligitur ex dictis quæst. 4. Nequit autem præstare tantundem in ordine supernaturali actus supernaturalis dilectionis Dei, ut dictum est supra. Patet igitur rationem esse diuersam.

Art. 2. Neque verò hoc discrimen vergit in minorem ordinis supernaturalis commendationem, sed magis in laudem, & exaltationem donorum permanentium, & habituum supernaturalium à Deo infusorum pertinentium ad eundem ordinem. Quorum videlicet

tanta est perfectio, ut neque partialiter vlla actiuitate creata effici possint, sed à solo Deo. Ex quo vltimus sequitur, ut spes, & conatus, atque vtriusque successus habeant in homine eleuato sphaeram proportionatè latius patentem in infinitum, solisque iis limitibus contenta, quibus continentur, si tamen continentur ullis, omnipotentia Dei; cum qui non est eleuatus, nec sperare, nec consisti prudenter, nec obtinere possit, nisi quæ continentur in actiuitate naturali causarum secundarum; nec ad aliquid maius, aut bonitas, & felicitas eius peruenire, aut ipse scriptum disponere possit, prout oportet.

Art. 1. Ad 8. Inimicus Dei nequit desinere esse inimicus eius, aut incipere esse amicus, quin desinat esse malus, & incipiat esse bonus simpliciter, ut liquet ex qu. 8. Hoc autem haberi non potest absque gratia habituali, ut ostensum est supra. At non inimicitia hominis cum homine, non facit hominem non malum, aut bonum, ut patet. Præterea actus, quo quis vult non esse amplius inimicus alterius hominis, aut vult deinceps esse amicus eiusdem, producit inchoatiue, aut perfectè habitum, & permanentem animi dispositionem non exercendi actus inimicitiae, aut exercendi actus amicitiae; ac propterea talis actus habet in se virtualiter, & eminenter permanentiam sui. Hoc verò ipsum non habet respectu Dei actus dilectionis nostræ erga ipsum, ut dictum est. Quare dilectio Dei coniungit cum Deo actualiter, & transeuntè non minus, imo magis, quam dilectio hominis cum homine; non tamen habitualiter, ac permanentè: seu coniungit affectiue, ut dicitur, non tamen effectiue.

Art. 2. Vnde si Deus vellet concedere peccatori dilectionem sui super omnia negato habitu sic diligendi, quod facere omnino potest etiam sine miraculo attentatola magnitudine bonitatis, quæ est in ea dilectione; non propterea amicabiliter ageret, nec concederet donum constitutum amicitiae oppositæ priori odio, & inimicitiae, utpote infligenti malum permanens oppositum bonæ dispositioni permanenti ad vltimum finem; id est priuationem gratiæ habitualis. Itaque voluntas dandi peccatori solum actum dilectionis Dei, est amor tantum secundum quid erga eundem peccatorem, sicut voluntas dandi alios actus bonos; non tamen est amor simpliciter sufficiens ad conceptum amicitiae, aut ad totalem, seu absolutam depulsionem inimicitiae.

Ad 9. Actus terminati ad obiecta opposita magis opponuntur inter se, quam opponantur inter se habitus, ex quibus proficiuntur, seu quos inducunt iidem actus, neuter tamen ex actibus tantundem opponitur cum habitu, ad quem pertinet alter actus, quantum opponuntur inter se iidem habitus. Agitur autem in præsentì de oppositione actus amoris Dei cum actu peccati, non ut actualiter existenti in se intrinsecè, sed quatenus habitualiter permanenti. Quare nihil concludit ea comparatio.